

Datum: 24-10-2024

Verschenen op Knack.be met de titel 'AI op school: moeten we echt alles doen wat technisch mogelijk is?'

## AI kan zorgbeleid van school nooit vervangen

Smartschool heeft al langer plannen met artificiële intelligentie (AI) in het secundair onderwijs. Vanuit de onafhankelijke adviesraad woog het Kinderrechtencommissariaat mee op het ethisch kader. Ook bij ons gingen er alarmbellen af. Gaan we leerlingen nu nóg meer monitoren via Smartschool? Personaliseren en depersonaliseren tegelijk? Dat kan nooit de bedoeling zijn in onderwijs. Leerlingen hebben recht op privacy. En gaan leerlingen en ouders wel akkoord?

*“Een beweging die risico’s in zich draagt maar we kunnen ook niet blind zijn voor de evoluties en noden.”*

### Hulp aan leerlingen die door de mazen van het net vallen?

Het plan van Smartschool is om de slimme computertechnologie die zelf redeneringen opbouwt en conclusies trekt, te integreren in hun digitaal schoolplatform. Het bedrijf motiveert zelf dat signalen dat een leerling het moeilijk heeft, vaak te laat opgepikt worden. Met AI willen ze tracken hoe vaak leerlingen zich aanmelden in Smartschool, hoe hun resultaten evolueren en hoe vaak ze op school zijn. Als de AI-functie denkt dat er iets mis is, krijgt de school daar een melding van. Na de herfstvakantie test Smartschool dat in enkele scholen. Het pilootproject moet helpen om leerachterstand op te sporen en te verhelpen. En het zou de bedoeling zijn om het dit schooljaar nog te lanceren in alle secundaire scholen.

### Sterke zorgscholen hebben geen artificiële intelligentie nodig

Manieren zoeken om leerlingen te ondersteunen die door omstandigheden achterop raken, is lovenswaardig. Misschien zijn daar inderdaad handige tools voor, naast het belangrijke werk van leerkrachten, leerlingbegeleiders en CLB’s.

Maar we moeten wel kritisch blijven tegen een omslag van zorg naar preventie via technologie. Veel scholen realiseren nu al een preventief zorgbeleid met hun warm en verbindend schoolklimaat, met zorgzame vertrouwensleerkrachten, leerlingbegeleiders en vakleerkrachten. Dat moet altijd voorrang blijven krijgen. Scholen en CLB’s moeten daarvoor de nodige mogelijkheden blijven krijgen.

Sterke zorgscholen detecteren dat al zonder AI. Een paar jaar geleden zaten we bij een cel leerlingenbegeleiding van een school. Daar keken ze toen al met het leerlingvolgsysteem welke leerlingen vaak niet of te laat op school kwamen of hoe schoolresultaten ineens veel slechter werden. Leerlingbegeleiders, CLB-medewerkers en graadcoördinatoren bespraken welke leerlingen ze zouden aanspreken, wie ze zouden uitnodigen voor een gesprek, wanneer het CLB zou overnemen. Die school had daar geen AI voor nodig. Cruciaal was de rol van vertrouwensleerkrachten en leerlingbegeleiders. Die hadden een heel goed zicht op wat er leefde bij hun leerlingen. Die wisten wanneer een leerling bij de jeugd- of familierechter moest komen, wie mantelzorger is, wie een ouder heeft met kanker, wie nazorg nodig heeft als slachtoffer van pesten.

## **AI als hulpmiddel en niet als vervanging: knipperlichtfunctie**

Er zijn veel vragen bij het gebruik van AI voor preventie. Het zou kunnen dat daardoor leerlingen in beeld komen die anders minder snel zouden opvallen. Het kan een nuttige bron van informatie zijn. Toch zal er altijd menselijk contact nodig zijn om in te schatten hoe groot de behoefte is aan begeleiding, welke begeleiding nodig is en om die begeleiding effectief op te starten.

Het risico is groot dat we te veel vertrouwen op een systeem dat ver weg staat van de complexe realiteit van leerlingen. Zo kan een slechte schoolprestatie simpelweg betekenen dat een leerling liefdesverdriet heeft of het thuis even wat moeilijker loopt. Heeft die leerling begeleiding nodig of alleen wat begrip en geduld? En moeten scholen echt weten waarom een leerling eens een mindere periode doormaakt?

Een leerkracht of directeur kan niet alles zien. Nog altijd glippen leerlingen door de mazen van het net. Scholen hebben niet altijd in de gaten dat sommige leerlingen al lang ziek zijn en dat ze die dus Bednet of tijdelijk onderwijs aan huis moeten aanbieden. Daardoor krijgen die leerlingen soms langer dan nodig geen les. Dat rapporteerde de stuurgroep van Klasziekaal, steunpunt onderwijs voor zieke leerlingen van de Provincie West-Vlaanderen. Er wordt gedacht aan monitoring en de installatie van een knipperlicht.

Basisscholen krijgen elk schooljaar verschillende rapporten die per school signaleren welke kleuters te weinig op school zijn. De bedoeling is dat de school dan actie onderneemt om die kleuters meer in de klas te krijgen.

Het is zeker waardevol om daarvoor en ook voor andere risico's knipperlichten te installeren. Elke dag verzamelen systemen van de Vlaamse overheid nu al veel data over leerlingen. Is het niet ook een kwestie om in het belang van de leerlingen die data sneller te ontsluiten voor de scholen?

## **De positie van commerciële bedrijven in het onderwijs: overheid aan zet?**

In het secundair onderwijs is Smartschool marktleider met 91,8% aandeel. Dat blijkt uit de laatste Monitor voor ICT-integratie in het Vlaams Onderwijs (MICTIVO-4, 2024) over Smartschool en andere elektronische leeromgevingen.

Digitalisering gaat niet alleen over technologische vooruitgang, maar ook over rechten van leerlingen, zoals privacy en informatie. Zullen zij en hun ouders goed geïnformeerd worden over wat Smartschool doet met hun gegevens? En wat vinden scholen, ouders en leerkrachten zelf van de plannen van Smartschool? Jongeren ervaren vandaag al zoveel druk. Wat zal het effect zijn op jongeren als ze weten dat Smartschool van dichtbij meekijkt over hun schouder?

Laat staan dat er in heel wat scholen vandaag nog werk aan de winkel om te zorgen voor een goed beleid en goede afspraken over het gebruik van Smartschool zoals het nu is. Het is belangrijk om daar verder op in te zetten en scholen te ondersteunen.

Kortom bij het nieuws over het pilootplan van Smartschool kregen we nog te weinig antwoorden.

**Moeten we echt alles doen wat technologisch mogelijk is? Kan een commercieel systeem de trend dicteren? Dit pilootproject verdient een maatschappelijk en parlementair debat. De rechten van leerlingen moeten centraal staan in elke beslissing die we nemen. Leerlingen en scholen verdienen een sterk zorgbeleid. Het is aan de overheid om daar voluit voor te gaan. Elke leerling heeft recht op kwaliteitsonderwijs. Daarin zijn leerkrachten en leerlingbegeleiders onvervangbaar. Een AI-systeem mag de menselijke kant van onderwijs nooit verdringen.**

Caroline Vrijens, Vlaams kinderrechtencommissaris